

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre

Redovisning av 2023 års statsbidrag till
kommuner för projekt med syfte att motverka
ofrivillig ensamhet bland äldre på särskilt boende
eller som har hemtjänst (S2022/04180,
S2023/00686)

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet
bland äldre

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Artikelnummer: 2024-6-9137

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, juni 2024

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet
bland äldre

Förord

Socialstyrelsen fördelade under 2023 statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre som bor på särskilt boende eller har insatser i form av hemtjänst. Denna redovisning innehåller en uppföljning av hur statsbidraget för år 2023 har använts.

Redovisningen har sammanställts av utredaren Johan Juffermans. Ansvarig enhetschef för uppdraget har varit Stina Isaksson.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	5
Bakgrund.....	7
Resultat av 2023 års uppföljning	8
Socialstyrelsens kommentarer	21
Bilaga 1: Sammanställning av användningen av statsbidraget	22
Bilaga 2: Kommuner som fick avslag på sin ansökan	30

Sammanfattning

- Socialstyrelsen har i uppdrag att fördela medel till kommuner för projekt som underlättar förutsättningarna för äldre, i såväl särskilt boende som bland de som har insatser i form av hemtjänst, att delta i sociala och hälsofrämjande aktiviteter i syfte att motverka ofrivillig ensamhet.
- Syftet med statsbidraget är att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre som bor på särskilt boende eller har insatser i form av hemtjänst. Detta är ett nytt statsbidrag som 2023 fördelades för första gången.
- Socialstyrelsen fördelade 48,5 miljoner kronor till 172 kommuner. Mottagarna förbrukade cirka 45,6 miljoner kronor, motsvarande 94 procent. Detta är en relativt hög förbrukningsgrad för ett nytt uppdrag. Sju av kommunerna som beviljades medel kom inte i gång med sina aktiviteter, och återbetalade hela beloppet.
- Socialstyrelsen bedömer att mottagarna har använt medlen i enlighet med statsbidragets villkor och i enlighet med statsbidragets syfte. Det innebär att statsbidraget har bidragit till att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre som bor på särskilt boende eller har insatser i form av hemtjänst.
- Ungefär lika många kommuner har använt statsbidrag för projekt riktade till äldre på särskilt boende som för projekt riktade till äldre med hemtjänst.
- Kommunerna har framför allt använt statsbidraget till att starta upp eller utveckla existerande sociala och kulturella aktiviteter, samt att starta upp eller utveckla existerande mötesplatser och träffpunkter för äldre personer. Många kommuner har även startat upp eller utvecklat fysiska aktiviteter och hälsofrämjande insatser för äldre personer.
- Som en del i arbetet med att starta sina projekt har cirka hälften av kommunerna kartlagt eller identifierat äldre personer som kan tänkas vilja delta i aktiviteter i syfte att motverka ofrivillig ensamhet.
- Även om det finns aktiviteter tillgängliga kan det finnas olika hinder som gör att den äldre inte kan, eller tycker att det är svårt att delta. Kommunerna har därför underlättat deltagande i aktiviteter framför allt genom att erbjuda ledsagning i samband med aktiviteter. Flera kommuner har även erbjudit transport till aktiviteter och många kommuner uppger att de erbjudit äldre personer ett aktivt stöd för att etablera en kontakt och komma igång med aktiviteten.
- Personer i åldersgrupperna 75 – 84 år och 85 år och äldre har varit de huvudsakliga målgrupperna för kommunernas projekt.
- Statsbidraget har huvudsakligen finansierat lönekostnader och 90 procent av kommunerna har använt statsbidrag för att finansiera personalkostnader.
- Sammanlagt 61 procent av kommunerna har samverkat med organisationer eller föreningar vid genomförandet av aktiviteter. Dessa kommuner har framför allt samarbetat med pensionärsorganisationer och föreningar och med olika församlingar i Svenska kyrkan.
- I 22 kommuner har privata aktörer tagit del av statsbidraget.

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre

- Majoriteten av kommunerna anser att de har uppfyllt syftet med statsbidraget, att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Enligt kommunernas egen bedömning har majoriteten av projekten även lett till ökat deltagande bland äldre personer.
- Då bidraget var kraftigt översökt valde Socialstyrelsen att bevilja kommunerna en mindre andel av ansökt belopp, och detta har påverkat vilka projekt och aktiviteter de kunnat utföra. Eftersom det beviljade statsbidraget blev lägre än ansökt bidrag har detta inneburit att projekten inte alltid kunnat bidra i den utsträckning som planerats.

Bakgrund

Syftet med statsbidraget är att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre som bor på särskilt boende eller har insatser i form av hemtjänst. Detta är ett nytt statsbidrag som 2023 fördelades för första gången. Villkoren för bidraget regleras i *uppdraget att utlysa medel för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre*.¹ Enligt uppdraget ska Socialstyrelsen fördela medel efter ansökan till kommuner för projekt som underlättar förutsättningarna för äldre, i såväl särskilt boende som bland de som har insatser i form av hemtjänst, att delta i sociala och hälsofrämjande aktiviteter i syfte att motverka ofrivillig ensamhet. Projekten ska fokusera på åtgärder som bedöms leda till minskad ofrivillig ensamhet och som på sikt även kan vara möjliga att implementera i ordinarie verksamhet.

Socialstyrelsen ska årligen senast den 28 juni lämna en redovisning till regeringen (Socialdepartementet).

Underlag till redovisningen

Samtliga mottagare har åiterrapporterat till Socialstyrelsen och det är organisationernas åiterrapporter som bildar underlag till denna redovisning. När det gäller användningen av bidraget baseras redovisningen på de 165 kommuner som använt bidraget. Sju av kommunerna som beviljades medel kom inte i gång med sina aktiviteter, och återbetalade hela beloppet.

Samtliga mottagare av statsbidrag är skyldiga att åiterrapportera hur de har använt medlen till Socialstyrelsen vid den tidpunkt som myndigheten anger. I januari 2024 skickade Socialstyrelsen ett webbaserat åiterrapporteringsformulär till 2023 års mottagare av statsbidrag. Kommunerna skulle senast den 16 februari 2024 lämna en ekonomisk redovisning samt redogöra för hur medlen använts.

Medel som inte har använts ska återbetalas till Socialstyrelsen. Vidare kan myndigheten kräva tillbaka hela eller delar av statsbidraget om bidragsmottagaren inte har använt medlen enligt angivna villkor.

¹ Regeringsbeslut S2023/00686, nr IV:1. 2023-02-16. *Uppdrag att utlysa medel för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre*.
Regeringsbeslut S2022/04180, nr IV:6. 2022-12-22. *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende anslag 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet*.

Resultat av 2023 års uppföljning

Socialstyrelsen fördelade 48,5 miljoner kronor till 172 kommuner

Socialstyrelsen hade 48 500 0000 kronor att fördela under 2023, och myndigheten utlyste statsbidraget i april 2023 med sista ansökningsdatum den 16 maj 2023.

Totalt fick Socialstyrelsen in 239 ansökningar om totalt 339 415 004 kronor. Socialstyrelsen beslutade att bevilja 172 ansökningar om sammanlagt 48 500 000 kr. Då bidraget var kraftigt översökt fick samtliga kommuner ett lägre belopp än de ansökt om. De 63 ansökningar som fick avslag har bortprioriterats p.g.a. att de inte bedömdes uppfylla syftet i tillräckligt hög utsträckning utifrån den konkurrenssituation som fanns vid ansökningstillfället.² Det handlar främst om ansökningar som inte vänder sig till rätt målgrupp eller avser aktiviteter som ligger inom kommunens ordinarie ansvar och arbete. Vidare avvisade vi fyra ansökningar eftersom dessa kom från organisationer som inte var behöriga att ansöka. Bifallsfrekvensen var därmed 73 procent, baserat på de kommuner som var behöriga att söka.

Vid bedömningen har Socialstyrelsen prioriterat de ansökningar som i hög utsträckning bedöms uppfylla uppdragets syfte. Ansökningar med följande aktiviteter och insatser har prioriterats:

- Projekt som är utöver kommunens ordinarie verksamhet inom området motverka ofrivillig ensamhet bland äldre.
- Direkta insatser för målgruppen äldre som bor på särskilt boende, eller i ordinärt boende med hemtjänstinsatser. Detta är exempelvis aktiviteter inklusive kartläggning av behov och önskemål bland målgruppen.
- Insatser för att etablera nya träffpunkter eller andra mötesplatser. Extra fokus har legat på mötesplatser som möjliggör socialt umgänge utifrån intressen och där personer från olika särskilda boenden och/eller hemtjänst kan socialisera tillsammans.
- Digitala lösningar som möjliggör för den enskilde att upprätthålla relationer med närstående, men som inte har fokus på att kommunicera med omsorgspersonal.
- Lönekostnad för samordnande funktion, samt i viss mån personal för att bemanna upp nya träffpunkter.

² Se bilaga 2 för en lista över de kommuner som fick avslag på sin ansökan.

Kommunerna använde 94 procent av statsbidraget

Statsbidraget fick användas t.o.m. den 31 december 2023, och av mottagarnas återrapportering framgår att 94 procent av statsbidraget har använts. Se tabell 1. Detta är en relativt hög förbrukningsgrad för ett nytt uppdrag. Totalt uppgår oanvända medel till 2 927 344 kronor, vilket är sex procent av fördelade medel.

Tabell 1. Ansökta, beviljade och använda medel 2023

Ansökta medel (kr)	Beviljade medel (kr)	Antal kommuner som sökte medel	Antal kommuner som beviljades medel	Oanvänt belopp (kr)	Använt belopp (%)
339 415 004	48 500 000	239	172	2 927 344	94 %

Källa: Ansökningar och Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2023.

Av de 172 kommuner som beviljades medel var det 33 kommuner som inte förbrukade hela det beviljade beloppet. Av dessa kommuner var det sju kommuner som inte förbrukade något alls av de beviljade medlen.³ Ytterligare fyra kommuner förbrukade mindre än hälften av de beviljade medlen. Se bilaga 1 för en lista över beviljade och oförbrukade medel för samtliga kommuner.

De kommuner som inte har förbrukat hela det beviljade bidraget uppger framför allt tidsbrist som anledning till att de inte använt hela statsbidraget. Dessa kommuner uppger att det inte fanns tillräckligt med tid att starta upp aktiviteter och att använda bidraget innan årets slut. Detta delvis på grund av att de fick beslutet från Socialstyrelsen först i september 2023. Att Socialstyrelsen inte kunde ta beslut förrän i september månad berodde på att myndigheten fick uppdraget i mitten av februari, och därefter behövde planera för en ansökningsprocess för bidraget. Detta gjorde att Socialstyrelsen inte kunde utlysa statsbidraget förrän i april 2023 med sista ansökningsdatum den 16 maj 2023. På grund av att bidraget var kraftigt översökt och hade ett högt söktryck tog det även längre tid att gå igenom och bedöma ansökningarna.

Mottagarna fick använda statsbidraget t.o.m. den 31 december 2023. Oanvänt statsbidrag ska mottagarna återbetala till Socialstyrelsen. Granskningen av mottagarnas användning av statsbidraget pågår i skrivande stund. Därför finns information om eventuella återkrav inte med i den här uppföljningen. Socialstyrelsen kan kräva tillbaka hela eller delar av

³ Avesta kommun, Eksjö kommun, Karlsborgs kommun, Marks kommun, Robertsfors kommun, Värnamo kommun, Älvdalens kommun.

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre

statsbidraget om bidragsmottagaren inte har använt medlen enligt angivna villkor.

Statsbidraget har huvudsakligen finansierat lönekostnader och 90 procent av kommunerna har använt statsbidrag för att finansiera personalkostnader

Den största delen av statsbidraget, 66 procent, har använts för lönekostnader. Vidare har kommunerna använt 11 procent för att köpa tjänster, bekosta utbildning och hyra utrustning, och 10 procent för att köpa in utrustning.

Det är 90 procent av kommunerna som uppger att de använt statsbidrag för att finansiera personalkostnader. De personalkostnader som Socialstyrelsen har godkänt är framför allt lönekostnader för samordnande funktioner, samt i viss mån personal för att bemanna upp nya träffpunkter. Kommunerna uppger bland annat att de finansierat lönekostnader för att planera och utföra aktiviteterna, som exempelvis aktivitetsvärdar, aktivitetsledare, aktivitetsutvecklare, aktivitetsamordnare etc.

Kommunerna som har beviljats mest statsbidrag

I tabell 2 redovisas de kommuner som har beviljats mest statsbidrag. Det är Stockholms stad som beviljats mest statsbidrag (3 miljoner kronor), följt av Tingsryds kommun (cirka 1,6 miljoner kronor) och Solna stad (cirka 1,1 miljoner kronor).

Tabell 2. Kommunerna med högst beviljat belopp

Kommun	Beviljade medel (kr)	Använt belopp (kr)	Använt belopp (%)
Stockholms stad	3 000 000	2 914 090	97%
Tingsryds kommun	1 572 994	1 572 994	100%
Solna stad	1 119 262	1 119 262	100%
Kiruna kommun	1 118 802	1 117 279	100%
Sundbybergs stad	1 094 996	1 040 000	95%

Källa: Ansökningar och Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2023.

Ungefär lika många kommuner har använt statsbidrag för projekt riktade till äldre på särskilt boende som för projekt riktade till äldre med hemtjänst

Bidrag kan beviljas för projekt riktade till äldre som har insatser i form av hemtjänst eller för projekt riktade till äldre som bor på särskilt boende. Det är 79 procent av kommunerna som har använt medlen för projekt riktade till äldre som har insatser i form av hemtjänst, och 76 procent har använt medlen för projekt riktade till äldre som bor på särskilt boende.

Det är 55 procent som har använt statsbidrag för både projekt riktade till äldre som har insatser i form av hemtjänst och för projekt riktade till äldre som bor på särskilt boende.

Personer i åldersgrupperna 75 – 84 år och 85 år och äldre har varit de huvudsakliga målgrupperna för kommunernas projekt

Det är flest kommuner som har uppgett att personer som är 75–84 år samt personer 85 år och äldre har varit de huvudsakliga målgrupperna för projekten, se tabell 3. Det är något färre kommuner som uppger att personer i åldersgruppen 65–74 år har varit den huvudsakliga målgruppen.

Tabell 3. Målgrupp för projekten

Flera svar möjliga

Åldersgrupp	Antal (N=165)	Andel
Personer 65 – 74 år	117	71 %
Personer 75 – 84 år	148	90 %
Personer 85 år och äldre	144	87 %
Kommunen har ingen information om specifik åldersgrupp	17	10 %

Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2023.

Kommunerna har framför allt använt statsbidraget för att driva mötesplatser/träffpunkter och arrangera sociala/kulturella aktiviteter

Det finns en stor variation gällande vilka projekt som kommunerna genomfört. Vi kan dock se att det finns vissa kategorier av aktiviteter/åtgärder som är mer vanligt förekommande. I tabell 4 ser vi att de vanligast förekommande aktiviteterna/åtgärderna handlar om att starta upp eller utveckla existerande sociala och kulturella aktiviteter (74 procent av kommunerna), samt att starta upp eller utveckla existerande mötesplatser och träffpunkter för äldre personer (73 procent). Många kommuner uppger även att de startat upp eller utvecklat fysiska aktiviteter och hälsofrämjande insatser för äldre personer (68 procent).

Som en del i arbetet med att starta sina projekt har cirka hälften av kommunerna kartlagt eller identifierat äldre personer som kan tänkas vilja delta i aktiviteter i syfte att motverka ofrivillig ensamhet. Vidare har 20 procent av kommunerna startat upp eller utvecklat aktiviteter för äldre personer som involverar olika former av teknologi eller utbildningsinsatser om nya teknologier. Totalt 18 procent av kommunerna har använt statsbidraget för att introducera eller utveckla existerande digitala lösningar som möjliggör för den enskilde att upprätthålla relationer med närstående.

Tabell 4. Kategorier av aktiviteter/åtgärder som kommunerna genomfört med stöd av statsbidraget

Flera svar möjliga

Kategorier av aktiviteter/åtgärder	Antal (N=165)	Andel
Starta upp eller utveckla existerande sociala/kulturella aktiviteter för äldre personer	122	74%
Starta upp eller utveckla existerande mötesplatser/träffpunkter (fysiska eller digitala) för äldre personer	121	73%
Starta upp eller utveckla existerande fysiska aktiviteter/hälsofrämjande insatser för äldre personer	113	68%
Kartlägga/identifiera äldre personer som kan tänkas vilja delta i aktiviteter i syfte att motverka ofrivillig ensamhet	88	53%
Starta upp eller utveckla aktiviteter för äldre personer som involverar olika former av teknologi/utbildningsinsatser om nya teknologier	33	20%

Kategorier av aktiviteter/åtgärder	Antal (N=165)	Andel
Introducera eller utveckla existerande digitala lösningar som möjliggör för den enskilde att upprätthålla relationer med närstående	29	18%
Andra aktiviteter/åtgärder som syftar till att motverka ensamhet bland äldre	56	34%

Källa: Socialstyrelsens återsrapporteringsformulär 2023.

Kommunerna har skapat eller utvecklat fysiska mötesplatser och träffpunkter för sociala sammankomster och lärande aktiviteter

Kommunerna har skapat eller utvecklat olika typer av mötesplatser och träffpunkter. De flesta kommunerna (116 kommuner) har skapat eller utvecklat fysiska mötesplatser och träffpunkter för sociala sammankomster. Vidare är det ett femtiotal kommuner som har skapat eller utvecklat mötesplatser och träffpunkter för lärande aktiviteter (exempelvis kurser och studiecirkel).

En del kommuner har även skapat mobila mötesplatser och träffpunkter.⁴ Vidare har ett mindre antal kommuner skapat digitala mötesplatser och träffpunkter.

Exempel på aktiviteter som kommunerna genomfört

Kommunerna har i återsrapporteringen fått besvara en fråga om vilka aktiviteter de har genomfört vid mötesplatserna. Mottagarna tar upp en lång rad aktiviteter som de genomfört, exempelvis:

- gemensamma utflykter
- gemensamma fikastunder och måltider
- samtalsgrupper
- föreläsningar
- studiecirkel

⁴ Mobila mötesplatser och träffpunkter kan flyttas och arrangeras på olika platser.

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre

- musikunderhållning
- sång- och musikuppträdanden
- målning
- tipspromenader
- matlagning
- filmvisningar.

Andra exempel är fysiska aktiviteter som sittgymnastik, stavgång, balansträning, promenader och "idrottsskola" för seniorer. Kommunerna har även genomfört aktiviteter vid högtider och helgtider, såsom luciafirande, julpyssel och julbord. Vissa kommuner har även genomfört aktiviteter som handlar om att de äldre ska få umgås med personer över generationsgränserna, exempelvis att förskolebarn och ungdomar besökt boenden.

Kommunerna har använt sig av olika sätt för att identifiera äldre personer som vill delta i aktiviteter

Kommunerna har i återrapporteringen fått besvara en fråga på vilket sätt de kartlagt eller identifierat äldre personer som kan tänkas vilja delta i aktiviteter med syfte att motverka ofrivillig ensamhet. Kommunerna har framför allt identifierat personer som bör ha företräde att delta i aktiviteterna genom intervjuer eller telefonsamtal med äldre personer som har hemtjänst eller bor på särskilt boende. Många kommuner har även använt sig av ideella organisationer eller olika nätverk för att identifiera målgruppen. Andra kanaler som kommunerna har använt sig av är att informera på webbsidor och i sociala medier, samt genom kontakt med anhöriga eller närstående.

Kommunerna har underlättat deltagande i aktiviteter genom att exempelvis erbjuda ledsagning och transport till aktiviteter

Även om det finns aktiviteter tillgängliga kan det finnas olika hinder som gör att den äldre inte kan, eller tycker att det är svårt att delta. Det är därför viktigt att underlätta och vid behov ge stöd till äldre personer att delta i aktiviteter.

Kommunerna har underlättat deltagande i aktiviteter framför allt genom att erbjuda ledsagning i samband med aktiviteter, se tabell 5. Flera kommuner har även erbjudit transport till aktiviteter och arrangerat aktiviteter på mobila mötesplatser. Många kommuner uppger även att de erbjudit äldre personer ett aktivt stöd för att etablera en kontakt och komma igång med aktiviteten. Detta exempelvis genom att bedriva uppsökande verksamhet med fysiska besök eller telefonkontakt. Det kan även handla om att personal har följt med de äldre till mötesplatsen och att kommunen genomfört motiverande samtal med äldre personer. Vissa kommuner har även gjort uppföljningar med personer som har deltagit i aktiviteterna.

Tabell 5. Har kommunen på något sätt underlättat deltagande eller gett stöd för äldre personer att delta i genomförda aktiviteter?

Flera svar möjliga

Sätt att underlätta deltagande	Antal (N=165)
Genom att erbjuda ledsagning i samband med aktiviteter	84
Genom att äldre personer erbjuds ett aktivt stöd för att etablera en kontakt och komma igång med aktiviteten	73
Genom att erbjuda transport till aktiviteter	44
Genom att aktiviteterna erbjuds i mobila mötesplatser	34
På annat sätt	42
Nej	21

Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2023.

Totalt 61 procent har samverkat med organisationer eller föreningar vid genomförandet av aktiviteter

Organisationer och föreningar har ofta ett stort utbud av aktiviteter för alla åldrar. Genom att ha ett nära samarbete med föreningslivet kan kommunen bidra till att skapa ett varierat utbud av aktiviteter och mötesplatser för äldre personer.

Det är 61 procent av kommunerna som uppger att de samverkat med organisationer eller föreningar inom civilsamhället vid genomförandet av aktiviteterna. Dessa kommuner har framför allt samarbetat med pensionärsorganisationer och med olika församlingar i Svenska kyrkan, se tabell 6. Andra typer av organisationer som kommunerna har samverkat med

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre

är exempelvis studieförbund, Röda Korset, kulturella föreningar och idrottsföreningar.

Tabell 6. Med vilken typ av organisation har kommunen samverkat

Flera svar möjliga

Typ av organisation	Antal (N=165)
Pensionsorganisationer/föreningar	78
Svenska kyrkan/församlingar	61
Studieförbund	44
Röda Korset	35
Kulturella föreningar	32
Idrottsföreningar	28
Hembygdsföreningar	25
Väntjänster	20
Med annan typ av organisation	25

Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2023.

I 22 kommuner har privata aktörer tagit del av statsbidraget

I återrapporteringen har kommunerna fått uppge om privata aktörer fått ta del av statsbidraget.⁵ Totalt har 22 kommuner fördelat bidrag till privata aktörer, se tabell 7.

Tabell 7. Har privata aktörer tagit del av statsbidraget?

	Antal (N=165)	Andel
Ja	22	13%
Nej	75	45%
Inte aktuellt – kommunen har inte avtal/överenskommelser med privata aktörer	68	41%

Källa: Socialstyrelsens återrapporteringsformulär 2023.

De har även fått uppskatta hur stor andel av medlen som gått till privata aktörer. I 14 av de 22 kommuner som har fördelat medel till privata utförare

⁵ Det är endast kommuner och regioner som har kunnat tilldelas medel, men privata aktörer har kunnat ta del av bidraget genom kommunen/regionen i de fall då skötseln av en kommunal angelägenhet överlämnats till en juridisk person enligt 10 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) och avseende sådant som bidrag kan lämnas för enligt förordningen. Det är kommunen eller regionen som administrerar och blir huvudman för samtliga projekt som beviljas statsbidrag.

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre

har dessa fått ta del av minst hälften av bidraget. Det är sex av dessa kommuner som uppger att privata aktörer fått ta del av samtliga medel som kommunen har beviljats.

Mottagarnas erfarenheter av statsbidraget

Många kommuner ser det som viktigt med en satsning för att motverka ensamheten bland äldre, och att statsbidraget möjliggör satsningar som annars inte varit möjliga att genomföra. Flera kommuner anser att statsbidraget har varit betydelsefullt för deras verksamhet och att bidraget har lett till ett bredare aktivitetsutbud för de äldre. Därmed har kommuner kunnat utforma aktiviteter som i större utsträckning är utformade utifrån äldre personers önskemål. Statsbidraget har även bidragit till att skapa fler forum för att knyta och bibehålla sociala kontakter bland äldre personer. För fler exempel på goda exempel och lärdomar från projekten se avsnittet ”Lärdomar och goda exempel”.

Däremot har många mottagare synpunkter på statsbidragets konstruktion. Det finns en uppfattning om att statsbidragets nuvarande utformning, med årsvis ansökan och beviljande för ett år i taget, påverkar möjligheterna att arbeta långsiktigt. Kommuner efterfrågar möjligheten att ansöka om fleråriga projekt, och de uppger att det blir svårt att planera på längre sikt eftersom de inte vet hur länge finansieringen kommer att finnas.

Flera kommuner önskar även att avisering, anvisningar samt beslut och tilldelning av statsbidraget sker tidigare under året så att planering och prioritering kan göras i god tid. Dessa kommuner uppger att det inte fanns tillräckligt med tid att starta upp aktiviteter och att använda bidraget innan årets slut. Detta eftersom de fick beslutet från Socialstyrelsen först i september 2023. Att Socialstyrelsen inte kunde ta beslut förrän i september månad berodde på att myndigheten fick uppdraget i mitten av februari, och därefter behövde planera för en ansökningsprocess för bidraget. Detta gjorde att Socialstyrelsen inte kunde utlysa statsbidraget förrän i april 2023 med sista ansökningsdatum den 16 maj 2023. På grund av att det var ett högt söktryck tog det även längre tid att gå igenom och bedöma ansökningarna.

Då bidraget var kraftigt översökt valde Socialstyrelsen att bevilja kommunerna en mindre andel av ansökt belopp, och detta har påverkat vilka projekt och aktiviteter de kunnat utföra. Eftersom det beviljade statsbidraget blev lägre än ansökt bidrag har detta inneburit att projekten inte alltid kunnat bidra i den utsträckning som planerats. Vissa kommuner uppger också att storleken på beviljat statsbidrag inte har varit tillräckligt för att täcka kostnaden för aktiviteterna, och att en del av kostnaden därmed har fått finansieras av befintlig verksamhet.

Majoriteten av kommunerna anser att syftet med statsbidraget har uppfyllts och att bidraget har lett till ökat deltagande bland äldre personer

Majoriteten av kommunerna anser att de har uppfyllt syftet med statsbidraget, att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Bland de kommuner som har genomfört projekt på särskilda boenden är det 72 procent som uppger att statsbidraget i ganska hög eller hög utsträckning har bidragit till att motverka ensamhet bland äldre. Motsvarande siffra för de kommuner som har genomfört projekt för äldre som har insatser i form av hemtjänst är 67 procent.

Det är 9 procent som uppger att projekten i ganska låg eller låg utsträckning har bidragit till att motverka ensamhet bland äldre. Orsaken till att dessa mottagare uppger att de har uppnått förväntade resultat i ganska låg eller låg utsträckning är framför allt på grund av tidsbrist. Flera av dessa mottagare menar att på grund av att de fick beslutet om bidrag i september 2023 så fanns det för lite tid att hinna genomföra planerade aktiviteter och utnyttja medlen innan årsskiftet.

Kommunerna har även ombetts att bedöma i vilken utsträckning de genomförda projekten har bidragit till ökat deltagande bland äldre personer.⁶ Det är 70 procent som uppger att projekten i ganska hög eller hög utsträckning har bidragit till ökat deltagande. Tre procent uppger att projekten har bidragit till ökat deltagande i ganska låg eller låg utsträckning.

De flesta kommunerna uppger att de genomförda projekten kan implementeras i kommunens ordinarie verksamhet

Enligt regeringsuppdraget bör åtgärderna som kommunerna genomför vara möjliga att implementera i ordinarie verksamhet. Mottagarna har därför fått bedöma i vilken utsträckning de genomförda projekten kan implementeras i kommunens ordinarie verksamhet.⁷ Det är 61 procent som uppger att projekten i ganska hög eller hög utsträckning kan implementeras i kommunens ordinarie verksamhet. Medan 16 procent uppger att projekten i ganska låg eller låg utsträckning kan implementeras i kommunens ordinarie verksamhet.

⁶ Mottagarna fick i återrapporteringen göra en sammanfattande bedömning utifrån en femgradig skala där 1 motsvarar i låg utsträckning och 5 motsvarar i hög utsträckning.

⁷ Mottagarna fick i återrapporteringen göra en sammanfattande bedömning utifrån en femgradig skala där 1 motsvarar i låg utsträckning och 5 motsvarar i hög utsträckning.

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre

De kommuner som skriver att projekten kan implementeras i kommunens ordinarie verksamhet uppger t.ex. att projekten som de har genomfört bedrivs i form av pilotprojekt som på sikt kan spridas vidare till andra verksamheter i kommunen. Dessa kommuner skriver även att de fått ny kunskap och nya arbetssätt som kan spridas vidare till andra verksamheter. Dessa kommuner uppger dock ofta att de är beroende av fortsatt finansiering för att kunna fortsätta pilotprojekten. Många kommuner skriver att de inte har möjlighet att fortsätta med aktiviteterna om statsbidraget upphör, då de uppger att de inte har möjlighet att finansiera dessa aktiviteter inom ramen för ordinarie budget.

Lärdomar och goda exempel

I återrapporteringen ombads kommunerna att lyfta fram goda exempel på aktiviteter och åtgärder som utförts och som de bedömer har fungerat särskilt väl. Det finns en stor variation i kommunernas svar och många kommuner har beskrivit framgångsfaktorer i sitt arbete med att motverka ensamhet. Exempelvis har ett flertal kommuner kommenterat att de kartläggningar som de genomfört av hur det ser ut med ensamhet bland äldre personer i kommunen har gett ett bra underlag till att utforma riktade aktiviteter för att motverka ensamhet. Kartläggningarna har även gjort att kommuner har kommit i kontakt med äldre som tidigare inte haft ork eller förmåga att ta sig ut bland andra, och att man därmed mött en ny grupp äldre som tidigare inte deltagit i aktiviteter.

Kommuner anser också att samverkan med civilsamhälle och föreningsliv samt andra aktörer är en framgångsfaktor. Organisationer och föreningar har ofta redan ett stort utbud av aktiviteter för alla åldrar, och genom att ha ett nära samarbete med föreningslivet kan kommunen bidra till att skapa ett varierat utbud av aktiviteter och mötesplatser för äldre personer. En annan framgångsfaktor som lyfts av några kommuner är att de har haft personal, t.ex. aktivitetssamordnare, som har genomfört en kontinuerlig uppföljning av utförda aktiviteter för att förbättra och utveckla dessa aktiviteter.

Flera kommuner har även lyft att de har kunnat involvera nya personer som inte tidigare deltagit i aktiviteter genom att exempelvis erbjuda ledsagning och transporter i samband med aktiviteter. För personer där ledsagning genomförts har det varit värdefullt att få känna trygghet när de besökt en för dem ny plats och nytt sammanhang. Att erbjuda transport till aktiviteter har gjort att kommunen har möjliggjort deltagande för personer som har svårt att ta sig till olika aktiviteter. Vissa kommuner har även erbjudit äldre personer ett aktivt stöd för att etablera en kontakt och komma igång med aktiviteten. Det kan exempelvis vara att kommuner har en utsedd kontaktperson som möter upp på mötesplatsen.

Kommunerna har även lyft behovet av att anpassa aktiviteterna efter målgruppen, och att arrangera aktiviteter som är skraddarsydd för att passa

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre

behov och intressen hos den äldre målgruppen. Genom att ta hänsyn till individuella preferenser och fysiska förmågor kan aktiviteterna bli mer meningsfulla och engagerande för deltagarna.

För mer information om vilka aktiviteter som kommunerna lyfter som goda exempel finns kommunernas svar på denna fråga beskriven i återrapporteringen för respektive kommun.

Socialstyrelsens kommentarer

Socialstyrelsen har följt upp och granskat bidragsmottagarnas användning av statsbidraget. Vi bedömer att mottagarna har använt medlen i enlighet med statsbidragets villkor och att statsbidraget har bidragit till att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre som bor på särskilt boende eller har insatser i form av hemtjänst.

Mottagarna har använt nästan hela statsbidraget och kommunerna har använt statsbidrag för projekt riktade till äldre på särskilt boende och för projekt riktade till äldre med hemtjänst. Kommunerna har framför allt använt statsbidraget till att starta upp eller utveckla existerande sociala och kulturella aktiviteter, samt att starta upp eller utveckla existerande mötesplatser och träffpunkter för äldre personer. Många kommuner har även startat upp eller utvecklat fysiska aktiviteter och hälsofrämjande insatser för äldre personer. Deltagandet i aktiviteterna har ökat genom att kommunerna har underlättat deltagande genom att exempelvis erbjuda ledsagning i samband med aktiviteter och transport till aktiviteter. Många kommuner har även erbjudit äldre personer ett aktivt stöd för att etablera en kontakt och komma igång med aktiviteten. Enligt kommunernas egen bedömning har majoriteten av projekten lett till att motverka ofrivillig ensamhet, samt till ökat deltagande bland äldre personer, i ganska hög eller hög utsträckning.

Då bidraget var kraftigt översökt valde Socialstyrelsen att bevilja kommunerna en mindre andel av ansökt belopp, och detta har påverkat vilka projekt och aktiviteter de kunnat utföra. Eftersom det beviljade statsbidraget blev lägre än ansökt bidrag har detta inneburit att projekten inte alltid kunnat bidra i den utsträckning som planerats.

Statsbidragets koppling till Agenda 2030

Socialstyrelsen bedömer att statsbidraget för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre har koppling till mål 3 i Agenda 2030 som beslutades av FN:s generalförsamling 2015. Målet är att säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.

Bilaga 1: Sammanställning av användningen av statsbidraget

Fördelning och användning av statsbidraget

Kommun	Ansökt belopp (kr)	Beviljat belopp (kr)	Oanvänt belopp (kr)
Ale kommun	412 500	90 750	0
Alvesta kommun	306 000	75 000	0
Aneby kommun	800 280	176 062	0
Arjeplogs kommun	916 000	201 520	0
Avesta kommun	181 503	75 000	75 000
Bengtsfors kommun	1 451 790	319 394	0
Bergs kommun	308 319	75 000	0
Bjurholms kommun	873 600	192 192	0
Bjuvs kommun	700 280	336 134	0
Bollnäs kommun	1 002 402	220 528	0
Borgholms kommun	500 000	110 000	0
Botkyrka kommun	3 102 514	682 553	0
Båstads kommun	697 291	153 404	0
Dals-Eds kommun	914 360	201 159	0
Eksjö kommun	464 664	102 226	102 226
Falköpings kommun	1 869 416	411 272	0
Falu kommun	571 028	125 626	0
Filipstads kommun	933 345	205 336	0
Finspångs kommun	759 800	167 156	0
Forshaga kommun	707 000	155 540	0
Gislaveds kommun	1 980 000	435 600	0
Gnosjö kommun	456 558	100 443	0

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet
bland äldre

Kommun	Ansökt belopp (kr)	Beviljat belopp (kr)	Oanvänt belopp (kr)
Grums kommun	1 600 000	352 000	0
Grästorps kommun	1 151 950	253 429	0
Gällivare kommun	1 058 997	232 979	63 639
Götene kommun	196 000	75 000	0
Habo kommun	400 000	88 000	0
Hagfors kommun	3 526 598	775 852	0
Halmstads kommun	3 727 756	820 106	31 200
Hammarö kommun	587 320	129 210	0
Haninge kommun	300 000	75 000	1 904
Haparanda stad	386 375	85 003	0
Heby kommun	513 150	246 312	0
Hedemora Kommun	1 336 914	294 121	0
Helsingborgs Stad	705 903	155 299	0
Herrljunga Kommun	1 120 000	246 400	0
Hjo kommun	768 800	169 136	27 872
Huddinge kommun	2 438 928	536 564	0
Hudiksvalls kommun	1 213 280	266 922	0
Hylte kommun	359 400	79 068	0
Håbo Kommun	1 214 430	267 175	13 177
Härjedalens kommun	600 570	132 125	0
Härnösands Kommun	391 742	86 183	0
Härryda Kommun	952 000	209 440	30 652
Höganäs kommun	2 045 657	450 045	0
Hörby Kommun	1 312 000	288 640	0
Järfälla kommun	1 314 747	289 244	0

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet
bland äldre

Kommun	Ansökt belopp (kr)	Beviljat belopp (kr)	Oanvänt belopp (kr)
Jönköpings kommun	520 000	114 400	0
Kalmar kommun	1 131 890	543 307	0
Karlsborgs kommun	227 740	75 000	75 000
Karlshamns kommun	538 732	118 521	0
Karlskoga kommun	443 000	212 640	0
Karlstads kommun	440 400	211 392	65 711
Katrineholms kommun	371 870	81 811	0
Kinda kommun	397 000	87 340	0
Kiruna kommun	5 008 192	1 118 802	1 523
Klippans kommun	993 343	218 535	0
Knivsta kommun	1 301 790	286 394	0
Kristianstads Kommun	4 715 303	1 059 367	0
Krokoms kommun	527 000	115 940	0
Kävlinge kommun	1 721 650	378 763	0
Köpings kommun	700 000	154 000	33 168
Laholms kommun	215 000	75 000	0
Lekebergs kommun	250 250	75 000	0
Lerums kommun	1 239 560	272 703	0
Lessebo Kommun	314 600	75 000	0
Lidköpings kommun	2 160 000	475 200	0
Lilla Edets kommun	529 619	116 516	0
Lindesbergs kommun	604 000	132 880	35 849
Linköpings kommun	724 900	159 478	0

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet
bland äldre

Kommun	Ansökt belopp (kr)	Beviljat belopp (kr)	Oanvänt belopp (kr)
Ljungby kommun	282 650	75 000	0
Ljusdals kommun	579 036	127 388	0
Ljusnarsbergs kommun	280 200	134 496	0
Ludvika kommun	3 520 000	774 400	0
Luleå kommun	1 000 000	220 000	0
Lysekils kommun	280 000	75 000	0
Malmö stad	1 075 000	236 500	0
Mariestads kommun	1 922 000	422 840	0
Markaryds kommun	254 100	75 000	0
Marks kommun	413 232	90 911	90 911
Melleruds kommun	1 451 790	319 394	0
Munkedals kommun	180 000	75 000	0
Munkfors kommun	336 500	75 000	0
Mölnåls stad	262 800	75 000	0
Mörbylånga kommun	1 111 225	244 470	0
Norrköpings kommun	1 465 292	322 364	0
Norsjö Kommun	121 000	75 000	0
Nykvarns kommun	623 480	137 166	0
Nässjö kommun	661 597	145 551	0
Ockelbo kommun	72 400	65 000	0
Olofströms kommun	1 500 000	330 000	0
Orsa Kommun	1 188 493	261 468	0
Orust kommun	254 000	75 000	0
Oskarshamns kommun	755 630	166 239	0

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet
bland äldre

Kommun	Ansökt belopp (kr)	Beviljat belopp (kr)	Oanvänt belopp (kr)
Ovanåkers kommun	2 984 465	656 582	0
Pajala kommun	410 000	90 200	0
Partille kommun	390 000	85 800	0
Perstorps kommun	665 207	146 346	0
Ragunda kommun	2 156 622	474 457	154 018
Robertsfors kommun	120 000	75 000	75 000
Ronneby kommun	1 324 000	291 280	170 232
Rättviks kommun	302 819	75 000	0
sala kommun	2 998 000	659 560	312 256
Salems kommun	388 000	85 360	0
Sandvikens kommun	1 084 000	238 480	46 761
Simrishamns kommun	1 036 000	227 920	0
Sjöbo Kommun	430 000	94 600	0
Skara kommun	1 584 000	348 480	0
Skurups kommun	156 000	75 000	0
Smedjebackens Kommun	907 325	199 612	0
Sollentuna Kommun	1 116 280	245 582	0
Solna stad	4 987 410	1 119 262	0
Sorsele Kommun	445 030	97 907	0
Sotenäs kommun	2 343 826	515 642	0
Staffanstorps kommun	463 780	102 032	65 397
Stenungsunds kommun	1 360 100	299 222	0
Stockholms stad	32 100 001	3 000 000	85 910
Storumans kommun	281 000	75 000	0

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet
bland äldre

Kommun	Ansökt belopp (kr)	Beviljat belopp (kr)	Oanvänt belopp (kr)
Strömstads kommun	1 750 000	385 000	0
Strömsunds kommun	358 666	78 907	0
Sundbybergs stad	4 877 250	1 094 996	54 996
Sundsvalls kommun	1 249 364	599 695	227 760
Svalövs kommun	802 500	176 550	0
Svedala kommun	1 102 440	242 537	0
Svenljunga kommun	1 840 558	404 923	0
Säffle kommun	286 400	75 000	39 932
Sätters kommun	838 000	184 360	0
Söderhamns kommun	2 528 800	556 336	0
Södertälje kommun	2 932 000	645 040	0
Sölvesborgs kommun	2 221 000	488 620	0
Tanums kommun	351 000	77 220	0
Tierps kommun	657 486	144 647	0
Timrå Kommun	2 575 002	566 500	0
Tingsryds kommun	7 054 400	1 572 994	0
Torsby Kommun	440 200	96 844	0
Torsås kommun	530 304	116 667	0
Tranås kommun	168 000	75 000	10 483
Trelleborgs kommun	1 098 000	241 560	0
Tyresö Kommun	1 033 955	227 470	0
Täby kommun	3 856 666	848 467	0
Törebo kommun	696 000	153 120	0
Uddevalla kommun	451 300	99 286	0

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet
bland äldre

Kommun	Ansökt belopp (kr)	Beviljat belopp (kr)	Oanvänt belopp (kr)
Ulricehamns kommun	742 636	163 380	0
Umeå kommun	1 578 800	347 336	0
Upplands Väsby kommun	589 781	129 752	0
Upplands-Bro kommun	417 959	91 951	14 913
Uppsala kommun	1 305 000	626 400	320 106
Uppvidinge kommun	1 827 981	402 156	0
Valdemarsviks kommun	869 976	191 395	0
Vallentuna kommun	3 704 955	815 090	164 239
Vansbro kommun	1 665 500	366 410	0
Varbergs kommun	2 189 420	481 672	62 734
Vaxholms stad	638 980	140 576	0
Vellinge Kommun	1 027 408	226 030	0
Vetlanda kommun	793 000	174 460	152 523
Vimmerby kommun	179 228	75 000	0
Vänersborgs kommun	686 616	151 056	0
Vännäs kommun	252 000	75 000	0
Värmdö Kommun	349 200	75 000	0
Värnamo kommun	472 643	103 981	103 981
Västerviks kommun	2 950 000	649 000	0
Växjö Kommun	1 846 209	406 166	143 271
Åmåls kommun	234 720	75 000	0
Åstorps kommun	1 630 000	358 600	0
Älmhults kommun	1 094 910	240 880	0

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet
bland äldre

Kommun	Ansökt belopp (kr)	Beviljat belopp (kr)	Oanvänt belopp (kr)
Älvdalens kommun	252 500	75 000	75 000
Älvkarleby Kommun	828 000	182 160	0
Öckerö Kommun	111 033	75 000	0
Ödeshögs kommun	122 250	75 000	0
Örkelljunga kommun	3 620 636	796 540	0
Österåkers kommun	1 935 629	425 838	0
Överkalix kommun	467 200	102 784	0
Totalt	227 914 757	48 500 000	2 927 344

Källa: Ansökningar, Socialstyrelsens beslut och mottagarnas återrapportering till Socialstyrelsen 2023.

Bilaga 2: Kommuner som fick avslag på sin ansökan

- Arvidsjaur kommun
- Askersunds kommun
- Borås Stad
- Boxholms kommun
- Burlövs kommun
- Danderyds kommun
- Degerfors Kommun
- Dorotea Kommun
- Eda kommun
- Ekerö kommun
- Emmaboda kommun
- Eskilstuna kommun
- Eslövs kommun
- Gnesta kommun
- Hässleholms kommun
- Högsby Kommun
- Kalix kommun
- Karlskrona kommun
- Kils kommun
- Kristinehamns kommun
- Kumla kommun
- Kungsbacka kommun
- Kungälv kommun
- Landskrona stad
- Leksands Kommun
- Lomma kommun
- Lunds kommun
- Lycksele kommun
- Mjölby kommun
- Motala kommun
- Mullsjö kommun
- Mönsterås kommun
- Nacka kommun

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre

- Norbergs kommun
- Nordanstigs kommun
- Norrtälje kommun
- Nybro Kommun
- Nyköpings kommun
- Osby kommun
- Piteå Kommun
- Sigtuna kommun
- Skellefteå kommun
- Skinnskattebergs kommun
- Skövde kommun
- Storfors kommun
- Strängnäs kommun
- Sunne Kommun
- Söderköpings kommun
- Tibro kommun
- Tomelilla kommun
- Vadstena kommun
- Vara kommun
- Västerås stad
- Ystads kommun
- Ånge Kommun
- Åsele Kommun
- Åtvidabergs kommun
- Älvsbyns kommun
- Ängelholms kommun
- Örebro kommun
- Östersunds kommun
- Östra Göinge Kommun
- Övertorneå Kommun

Socialstyrelsen

Statsbidrag till kommuner för projekt med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre (artikelnr 2024-6-9137) kan laddas ner från socialstyrelsen.se/publikationer.